

原住民族語言研究中心105年族語讀本
meelu ya'ei ci ehungu
會說話的葉子

-鄒語-
汪朝麗 譯

給讀者的話

原住民族語言研究發展中心（語發中心）自 2014 年 6 月成立兩年半，進行臺灣原住民族語言研究，辦理公開族語活動，已逐漸在國內外引人注意。其中，「族語讀本編譯」是一項具有多重意義的創舉，從語發中心選定故事撰寫中文文稿，到邀請熟稔族語、擅長書寫的族人譯者進行翻譯錄音以及想像力豐富的電腦繪圖師進行繪圖，再回到語發中心進行編排印刷，都一步步正在帶領臺灣原住民族轉型，從口語社會成為也能全面文字化的書寫社會。

談主題，「族語讀本編譯」企圖用臺灣十六族語逆寫西方，解讀西方；2015 年端出歐洲法國經典短篇小說《小王子》，2016 年《會說話的葉子》則超前華語出版界，讓一名美國印地安切羅基族人塞闊雅（ Sequoyah ）為族人創造書寫符號的故事首先披掛族語踏上了寶島。談過程，「族語讀本編譯」是族人譯者自我培訓，學習創造的舞台，不僅語言轉換困難 — 西方的想像及社會該怎麼用臺灣原住民的語言轉譯？印地安、切羅基族、條約、聯合政府 … 這些要怎麼翻成族語？ — 書寫體例也十分不穩定 — 該不該大寫？引號怎麼用？用半形還是全形？何時應該斷句？ — 種種問題蜂擁而至，使得不論是翻譯或寫作編輯，語發中心和族人都像踩在未知的領域，十分戰競，甚至不知如何是好。好一條刺激卻又不能（也不願）回頭的道路！談成果，一本本讀本精裝品陳列在桌上，既是族語師資可以利用教學或自修的材料，更是族語譯者彼此對話、思考又挑戰的無形空間，深化族語書寫的程度，豐富它的歷史。從主題、過程及成果來看，語發中心的「族語讀本編譯」著實非常精彩。

原住民族委員會及教育部於 2005 年會銜發佈的「原住民族語言書寫系統」以及原住民族委員會於 2014 年以原民教字第 10300268971 函頒的「原住民族語言標點符號使用原則」是本項工作的兩大參考依據。十六族語譯者使用的符號必須符合書寫系統，如有例外（以外語借詞佔多數）則加註說明，同時也須依據標點符號使用原則編輯文稿。然而，族人譯者們雖然可以掌握符號，對書寫成文還很陌生，數位化時代的鍵盤輸入法又更進階，因此時常出現沒有適當空格、半形及全形符號混用、大小寫原則不一致、斜體單雙引號紛紛出籠或出現羅馬符號書寫不會有的頓號（、）、書名號（《》）、間隔號（•）等情況，使得整篇文章讀起來格外辛苦，十分不符合一般使用羅馬書寫符號的著作慣例。若將十六族花招百出的情況兜在一塊兒，恐怕降低族人及非族人讀者對族語文書的信心及興趣。

因此，以 2016 年《會說話的葉子》整套讀本為例，語發中心編輯團自回收譯稿後，分別於 11 月及 12 月經過一修、二修，和譯者或信件或電話或面談一來一往，才確定文稿體例，而且從二度或三度回收的文稿中，都發現混亂的情形有所改善，可見族人譯者能吸收成長，族語文章體例穩定的一天確實指日可待。以下列舉《會說話的葉子》的體例標準：

1. 全文使用 Times New Roman 字型，半形字體，且段落起首縮行（約四格）。
2. 所有標點符號後均空一格。
3. 除依據「原住民族語言標點符號使用原則」使用八種標號外，亦使用：

- a. 冒號 (:) 標示引語、說明、介紹或舉例。[可從文章脈絡與賽夏族語長音標示「:」區隔。]
 - b. 雙引號 (“...”) 標示說話、專有名詞或具有特殊意義的名詞。為區隔標族語清喉塞音的符號「 ’ 」 (國際音標讀音為 / ? /) ，不使用具有相同功能且流行於英國或南非地區的單引號 (‘...’) 。
 - c. 斜體標示書名或條約。
 - d. 粗體標示故事重要人名。
4. 字母大小寫情況包括「全篇小寫」、「全篇字首小寫但專有名詞（人名或地名）大寫」、「全篇字首及專有名詞均大寫」等三種原則，依據各族譯者書寫習慣選擇，並適用全文。

臺灣原住民族語成為書寫語言的歷史雖然可自十七世紀說起，真正進入族語全面文字化的階段卻是近代才開始。主題場域還侷限（如聖經翻譯、教材編纂、教育部文學創作獎），對話空間也待建立。然而，族人只有經過一次次書寫練習，才會更加熟悉符號及書寫體例；也只有利用一篇篇翻譯創作不斷對話，才會實驗出真正的族語書寫共識，逐漸穩定書寫的傳統。這就是語發中心的努力及期待。我們不只是要端出教材；也不只是透過每一年的主題，實驗族語創作或介紹新知。我們真正期待的，是利用每一次合作與創作，讓族人在語發中心的舞台上逐漸形塑出最美的書寫姿態，讓自己的部落文化從沒有文字的傳統社會，穩穩當當地成為也能用書面語溝通的現代社會。這就是語發中心「族語讀本編譯」的創舉。

Yedda Palemeq (語發中心執行長)

e'a'ausna tamo mooyai tposu'

zou ehohanva no cou eni, maezo ehohanva no cou.

i'o hia tasvuta to lengokoku, mo tuyu no 'oku ho posipitu mang na hia botngonu no cou aulu ita hpuhupungu, mo 6% (nomu tomo se'conza) 'o hia botngonu, ho nopeaski tomo mptutvuhu uesto ci mav'o'o ci hpuhupungu. ho se'moema no mav'ov'o ci cou aulu.

i'o cou aulu ci 'inti'an, la na'no sino c'o boemi to hia ya'ei, pasunaeno, mouyoyai to ma'naica no yuteu, to feo'u, ho ito tma'ongko to maceoceo'ho tonghifza, ho poa cohivneni tola yuutotavei, o'a mo yaa tposu no tpmotpmopsu.

i'e cou aulu eni, ne auyusi no tose'eicha, mosola yayo to hpuhupungu ne 'angmu ho yaa h'oyunsova ne'e. moso i'tohungu to iachihe ho teovahi 'o lekisi to cou, teovahi 'ola hia yainca "uk'a ci tposu no tmopsu ho tpotposi 'o la huomza a'a'ausna ta cou ho poa aitneni no tela yuutotavei" ci cou, hocu poa yuusuhci 'o cou aulu ho poa toyiski to 'angmu ho meelu suteuyunu yupepeahnguyu.

i'emo maica ci a'a'ausna, i'o mo atva'esi pepe ci fuengu no fafahei ne amelika, ohe titha 'o ongkosi ho poa ongko neni to kooeng no hpuhupungu ine moso tonsoha no 1890, i'o mo atva'esi meoino matpotposu to atuhcu 'oyona tmopsu, ohela yaeza sii tomo uocoua ci huo'ongkasi. ine moso tonsoha no 1980 mosola maezo mooyai to hu'ongkasi cimo 19 sen ci kitte 'o yuuvingkeoku. ac'uhu tomo covhi ci cou aulu no uai 'amanto ne meoveana ci laipizueya, maezo titho to tposu ci osila teai, ko'ko mohcu la maezo 'o cou aulu koli to ciengonahe ho titho to tposu.

zous'a siya na 'emo maica ci cou?

to tonsoha no...

1765~1770: moso yayo ne hpahpungu no tenasi.

1790: moso fiho to inosi ho noezihu to hpahpungu ne chiaocuya ho ausvusvutu mouyoyai to ma maica no mamemeemeno.

1880: mohcu mcoi 'o inosi.

1809: ahoi ausvusvutu mooyai tposu.

1812~1814: moso heetai ho fiho tomo yu'susuyumo.

1815: mevcongu ho yaa okoa.

1821: noezihu ne 'alapama.

1821: hafa 'o okonosi mamespingi ho noezihu ne 'akhnso.

1824: mayo no hoovi no meoi no mouyoyai no tposu.

1828: ahoza sia to sinvun 'o hiasi tmotmopsu.

1829: noezihu ne 'aokholahoma.

1830: tmopsu to yaksoku 'o sootoo no 'amelika ho poa meelu

novaevoezuhu 'o cou aulu ci 'inti'an. .

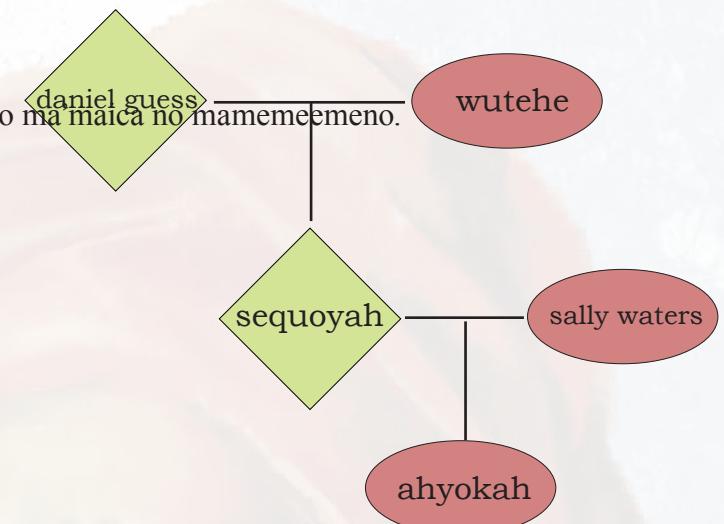
1838~1839: yuesu ci ceonu, ehtotoothomu 'o mo hmuhmusku cou aulu.

1840: to'usnu m'eac'u to toehungu 'oyona tmopsu.

1842: uhne mosiko ho i'eima 'omo hmusku ci cou aulu.

1843: mcoi ne mosiko no tomvoevoha 'o hia momeoi.

zou **saikoya** 'o ongkosi, cou aulu no cheloki, teteno hu'usnayaica...

meelu ya'ei ci ehungu
'o lahe toehunga yoni to mav'ov'o ci cou aulu 'inti'an ne amelika

to nia tonsoha no 1770, 'ocu cou inti'an maitan'e to esmomhana ne amelika, o'ana ihe nama na'na ahmohma 'o micu to-se'conza 'o hia noana'o to mosola i'mi ne yulopu ho mito etupu ho noezuhu ta 'amelika ci cou fucu'za. aavaho 'o moyonto hpuhpungu no esmomhana ho oi'iana ci macocou: cikoso, cheloki, chiokoto, koloko, ho saimino, ho lahe aiti to mo eimno mav'v'o ci cou 'omo mae esmi ho noezuhu tan'e cimo h'unasi ci yatatiskova, lahe yais'a iachi khozen to emoo.

i'o macocou no 'inti'an, la anana'o na'no yupu kokoe'i to mocmo ci cou ho ito maehuehungu, 'upena hoci mav'ov'o ci cou 'inti'an, honci eno i'mi nomo mav'ov'o ci hpuhpungu, mais'a eno inglisu, flansu, supanisu, tenac'o hmuhusku 'ola hia yupu kokaebu nouteuyunu. i'e ceoa, osi taha'veni no hamo, i'e cou, leac'o leaut'uchu, lea'so 'ucea poa yupu kokaebu nouteuyunu 'emo mav'ov'o ci yatatiskova, ko'ko lahe tiova ho toehungu tithe to ceoa no hpuhpungu ho tithe h'oyunsova.

ko'koeno, 'emo eimno mav'ov'o ci cou aulu, ohe tiyova 'omo i'mi ne yulopu ho noezuhu ta 'amelika ci yatatiskova ho toehungu yaahioa ho eabobonu, homo noezuhu to hupa no cou 'inti'an 'o 'angmu yulopu, lahe huceoevi to cou aulu 'o lahe peipeis'ausna to 'angmu fucu'za, maito sakaihe, to hia ea peisu, ho ito hia aut'uchu ta hpuhpungu, ho ito eno hia mo'macohio no 'oyonatmopsu to mavovoksi, la bua e'e no cou ho asngucva hioa 'o la anana'va hioa ho ea fou ho ea yosku ci h'oyunsova, ho maica maezo ausvusvvtu bua e'e no 'angmu, ho maezo yupu moomhino ho yupu nanavcovconga to 'angmu yulopu, hoci yupu kokaebu tee umnu, honci yupu kukuzo, tena yupu ehtotoothomu, la aiti nate a'a'ausna no ataveisi hola nouteuyunu.

i'e tonsoha nosi yayo to saikoya. i'o 'oahngu nosi cou cheloki, moson'a nopaevai to c'oeha no misisipi, ho poa yusno hupa ho poa esmomhana cheloki ho meoveana chloki, mohchu'sola noana'o o'te yupu 'u'uso, e'vono moso totiski 'o h'oe'eahe, at'inghi cu ma'i'iachi to tmuoteuyuna ho ito lahe hia h'oyunsova, ne ohe tohtasvuta to ingolish, mo nana posimasku ho posinonmuhu 16,000. na hia botngonu no cou cheloki to esmomhana.

ne moso yayo ho na isi i'mizi no hzoo no 'to'tohungu

i'o osi yoni yayo to saikoya ci you no esmomhana cheloki, 'a i'o isi cu eno yainca tenasi ci hpuhpangū ne 'amelika maitan'e, i'o ongkosi 'angmu zou **chiaocu kaisu**, i'o ongko nosi cou cheloki zou saikoya, i'o amosi mo atvohū to hmuyū no cou chiloki ho ito 'angmu füecu'za ci moso i'mi ne yulopu, zou **tanielu kaisu** 'o ongko si, i'o inosi zou cou aulū to cheloki, zou **utoho** 'o ongkosi. i'o nia amo to saikoya mosocu la noana'o mongoi to emoo, osic'ola iachia aut'ūca to inohe ci utoho 'o 'o'oko. mosola boemi to la tititha yaahioa ho ito la tititha yu'susuyumo ci macucuma ho yupu meue to cou to yusū no m'um'u ho snufū no yuansou, hocu yaita'e phieni to la noezuhu tan'e ci 'angmu yulopu, ohe'sola na'na umnua yaa, ko'ko mosola na'no umnū 'o hia momhinosi.

ne moson'a oko 'o saikoya, o'a lahe na'na umnua to cou, la no'no h'uh'unasi to mocmo 'o lasi peipeis'ausna, h'uh'unasi 'o lasi 'to'tohungu, moso'sola na'no kuici alolongu 'o coni to t'angosi ho moso i'nuskū ea fou, maezo na kalisi ho yuofeo'ū, hocu na'no pi'o ho yoci'ci'o homo coeconu, hocu o'tena meelu i'upu to 'o'oko ho peispak'i, ko'ko hola yonto emoo, la no'upu to inosi ho ea peisu to momhino, hocu emoyafo 'o inosi, la yonto emoo ho to'usnu aut'ūcu to emoo la'so na'no lua koe'i, o'ala kaebu ya'ei, at'inghi to 'totohungusi, o'amo kakutia na hiasi ma'to'tohungu tomo mav'ov'o ci hi'hioa.

ne mohcu tompuska 'o saikoya, osi hafa to inohe 'o 'o'oko ho noezuhu to hpuhpangū to chiaocuya, ahoi ne miyo hocu aasvusvutu mouyoyai to mamemeemeno. o'amo aomane, mohcu mcoi 'o inosi, i'o hiasicu meemealū mouyoyai to mamemeemeno, la mouyoyai to mo yonghu ci maa takubingi, hoehongsū ho ito toteophā būvnū, lahe na'na umnua to ma'a'angmu no füecu'za'o lasi teoteai. lahe poucufna to la mhimbino ci ma'a'angmu, te umnū hociko tposi ta iko teoteai ci macucuma na ongkosu, mais'a 'ola meoino ongko ci lemooyai, osi yainca no koyusi to saikoya, at'inghi o'a osi cohivi te yainenu nate hia tma'ongko.

fun
fun
and new
enjoy a
fun year

moso la ahoi ne moson'a oko ho bua to e'e no cou cheloki, o'a mosola ahtu toatmopsu, uk'a ci mosola ma'cohio tmopsu no e'e no cou cheloci, e'vonano yaa coni no suptu ci hmuyu no 'angmu yulopu, ho ataveia peelui tposi to ma'maica 'o ongko nosi 'angmu, at'inghi lasi 'aoka ta'to'tohungva ho umnuahe hoci peela tposi no tposu to cou cheloki 'o ongkosi. mohcu na'no smoekaebu ho eusvuta to nanghiasi 'emo maica ci 'to'tohungu, at'inghi osi cohmi tomo soyumu ci chumu to nanghiasi ho yainca: 'ote 'aoko ma'loungu, ta'payo'a namo maica, 'atekos'a ahtu meelu, panolaeno meelu tmopsu ta cou 'inti'an?

at'inghi o'aosi ahta ta'payo'a to saikoya.

moso ahoi ne moson'a oko 'o ho aiti 'o inosi hola yupa mhimbino to macucuma 'o 'angmu cimo i'mi ne yulopu ho noezihu tan'e, ho yaeza aiti 'o hpuhpungu to cou ho lahe ausuhca ti'einga to 'angmu fuecu'za, ine noana'o, ohela acuha atputa to maotano 'o mocmo ci cou 'inti'an hola yu'susuyumo, at'inghi o'ana ohe peela atputa 'omo tititho to mafsufsuyu no yaa puzua ci 'angmu fuecu'za. osi yainca no koyu to saikoya: i'emo noezihu tan'e ci 'angmu, o'amos'a ahtu o'te yaa afnaso ci lahe hioa, aavaho 'o ihe peela poa ya'ei ci "ehungu" boemi tomo macoconi ci saiptuku ho psoemiza eusvusvutu no 'totohungu, mo mici maezo mici ausvusvutu 'o saikoya ho yaeza 'ucea poa ausvusvutu 'o cou, osi yainca no 'tohungusi: hoci maica, tela ko'ko meelu su'upu ta 'angmu fuecu'za ho yupeeahnguyu.

o'amocu osi tiv'ov'oha ta'u'umta to saikoya, mohcu yaa fhngau no yu'susuyumo 'o omiana to hpuhpungu, moso'so teehta toci, moso biteuyunu 'o cou koli ho i'o heetai no 'angmu ingilisu ho youpa mi'usnu 'o cou cheloki ho 'angmu fuecu'a no 'amelika ho yu'susuyumo, ohe yooho'a 'o saikoya ho poa pohpocengi, ne mio, osi asngucva aiti 'o matataicini homo boemi to mo "macoconi ci ehungu" ho yupa bochio no isi aotoefunga ci e'e, yaeza aiti 'o mo mahto "macoconi ci ehungu" ci heetai ho hafa ho engha, mais'a mo yupeeahnguyu to ehungu, ko'ko osi h'unasa taa'uzva 'o 'totohungusi. osi atva'sa umnua hoci aupcio tosvo 'o mo yu'susuyumo, te ko'ko maine'e ho i'vaha ausvuta 'o osi la ausvusvuta ci hi'hioa, ine mohcu atavei no tonsoha, 'o cou cheloki ho i'o 'angmu amelika, ohecu atputa 'o cou koli ho 'angmu ingilisu, ahoi ne mio hoci tosvo yu'susuyumo.

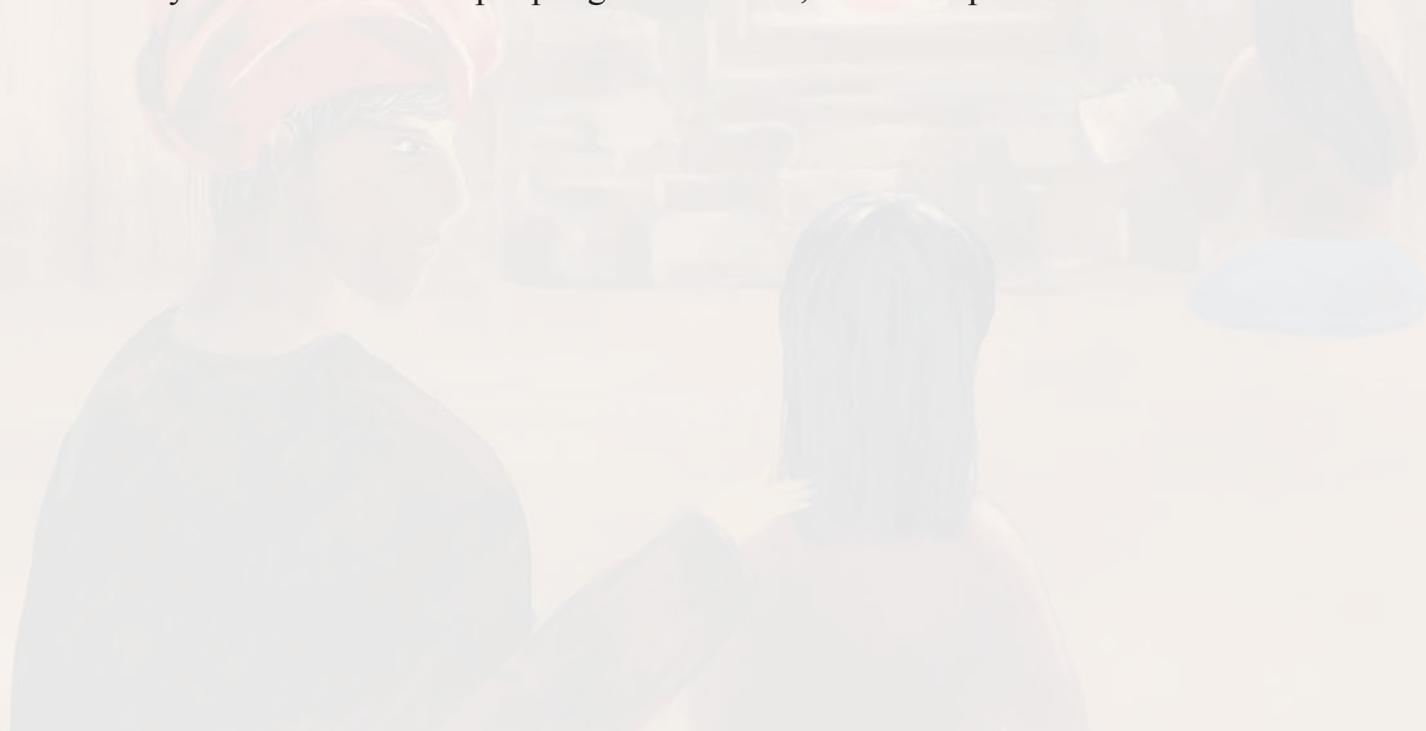
ko a ko'sosmoyo ci hia ausvusvutu

ne mohcu aepungu yu'susuyumo, mohcu maine'e to emoosi ne chiao cuya 'o saikoya. hocu meseolu mevcongū 'o hiasi cu mameoi. mohcu navconga 'o **sali 'otosu**, hocu maita'e yayo 'o okohe mamespingi ci **'ayoka** 'o lasi hioa, aut'uca 'omo cono emoo, lasin'a asngucva huhucmasa ta'to'tohungva 'o lasi iachia 'oto'tohungū no ausvusvutu, 'upena homo hie ho yofna.

to ahoisi, lasi na'na taayaezoi hola yupepeahnguyu 'o cou, hoci tmacni nomo conci e'e no cheloki. lasi aacnia ta'ongkoi to yaptu, o'amo noana'o, mohcu aulū man'ihe no posifou na osi ateuyuna ho ta'ongkoi ci yaptu, "tee nana umnu ho isi yaica?" osi yainca no koyusi, mion'a na'no man'i 'o te'o ta'ongkoi ci tposu, i'e os'o a'pu'puya cimo yonta t'ango'u ci yaptu, micu alū yuepe ho uk'ana cite siiei ta hia man'i, o'a mo umnu homo maica, yaeza o'a isi h'unasa talua, te umnu hoci i'vaho ma'to'tohungu note ti'a'ausna.

at'inghi, ohe na'na ta'kuv'a to mamameoi no cou 'o isi peipeis'ausna, ohe ahoza cohcocvi, pohpotfunga ho ta'kuv'a, ohe toehunga psoyaska ho yainca micu tma'congo no eyungcu, ho nenusi no ihe titheni no yoifo no hangu ho patkuzkuzoi 'e cono you ta cou a'toana. ine mio, mohcu ausuhcu botngonu 'omo i'mi ne yulopu ho noezuhi tan'e ci 'angmu füecu'za. 'o mon'a mihna atputu no yu'susuyumo ci la taayaezoi to 'angmu, ohe 'ucea poa noezuhi to hosa no 'akhnso 'o cou cheloki tan'e ho akoeva no poa noteuyunu ta hosa tan'e 'o 'angmu füecu'za, moso ahoi nac'o 'o saikoya, at'inghi, moso o'te mici yuhcuhho to 'angmu, ho meelu toehungu titlo to hpuhpungu, moso atavei apaevai tmalu to 'angmu 'o cou cheloki. moso alu topuska ne moso noezuhi to ciengona ci hpuhpungu no 'alapama, 'o moso o'te tmalu noezuhi ci cou, ohe yainca no koyuhe, homo tmalu noezuhi 'o saikoya, nenusi nomo anana'o to'usnu to 'angmu füecu'za ho poa noezuhi na a'to, ihe asona anana'va skuskuna to 'angmu cimo noezuhi tan'e. homo tma'ongko to mayayaptu, 'a isis'aeno anana'va to'usni 'o 'angmu ho pohcingha na'e cou a'toana. man'i 'o ihe 'oha ta'u'umnu ohcu toehunga su'nova 'o saikoya. mohcu ausuhcu man'i 'omo eukvokv'u ho eaknuesu ci mae e'e ho esusu'nova 'o saikoya.

i'emo maica ci eaknuesu ho esus̄'no ci mae e'e, osicu na'na tasohpozi to vcongusi ci sali, isi smoyer 'o vcongusi hoc ieyungc̄, mohcu s̄'no ho ac̄ha to'senito pupuzu 'o osi ta'ongka to saikoya ci mayayapt̄ ho hmoi ne isi aiti to saikoya 'o osi la toaveiveia ta'ongka ci yapt̄ ho isi hmoi, mo na'no kuici nac'o, i'oc'o oko nosi mamespingi 'omo su'upu, o'a mos'a ahtu ya'ei, ne micu hucma, mo yonto 'uma ho hafa 'o oko nosi mamespingi ho mongoi tan'e, hocu pcac'oehi to c'oeha 'akhnso ho akoyu no uhto omiana hp̄hp̄unḡ no 'akhnso, hocu no'upu the cou cheloci ne'e.

D R Т О І
Ֆ Բ Ա Ջ Ե
Ո Ռ Ի Մ Ֆ
Վ Ծ Գ Յ Ջ
Հ Շ Զ Վ Շ
Թ Լ Շ Տ Շ
Ը Վ Ա Տ Շ
Ը Լ Կ Ջ Շ
Ր Վ Լ Ջ Շ
Ճ Վ Հ Ջ Շ

cima micu yaa a'a'ausna 'o 'to'tohungusi to saikoya

osi teoteovahi to saikoya 'o hiasi tma'ongko to tposu, osicu titheni to la hia toh'a'aunu to e'e ho sotoyangza 'o matpotposu to e'e no cou cheloci, hocu poa maito hia toh'a'auna to e'e ho mooyai tposu to e'e no cou cheloci. panto tposu ci osi titheni to tposu no 'eigo, panto isi iachia teai ci tposu, moso atavei mvoevhuh nomu 'o osi aepunga ci huomza tposu to e'e no cheloci, homoso mito ceonu no noezu, osi pa'cohivi 'o okosi ci 'ayoka ho poa bohngu to tposu ci osi teai, o'amo noana'o, osicu acuha peela eangacuma to 'ayoka 'o matpotposu no cheloki ci osi tpotposi to amosi, mohcu meelu ya'ei 'o yaptu ci mo yonto emucuhe. isicu peihcu'hi 'emo maica ci hioa.

mohcu na'no kaebu 'o saikoya ho hafa 'o 'ayoka ho aupcio uhto hpuhpungu to 'akhnso, tata'za hocihe tiyova to cou cheloki no meoveana 'o isi teoteai cimo faeva ci hia tmotmopsu.

o'a osi yota'ausni, ne ohe cu talui to cou to ic'o, o'a ohe taa'uzva, ohe ta'unana moc'o eloungu, ohe hafa to cou 'o na'vama ho uhto la taayaezoi to cou ci chiacu. lozui, osi skuna to taayaezoi 'omo 'enepiyo ci maameoi ho maotano, m'eac'u to cono taocunu ci te letuucocosu, hoci ataveiya asansana cohivi hoci boemi no yoifo ho akuzkuzo, te 'osnia opcoza.

no hiasi 'ucea poa asansaneni 'o osi teai ci tposu, i'o saikoya, moso i'popsohu uhto cono taucunu ci letuusososu ho poa yusno ma'cohio, 'omo cono ma'cohio, osi poa emoyafo 'o oko nosi mamespingi ci 'ayoka, ho poa mo'engho tomo piyo ci e'e no cheloci 'o letuucocosu, ho tposi to yaptu 'o ihe engha ci e'e, hocu maita'e emoyafo, osi poa auski yumeumu 'o oko nosi mamespingi ne micu yumeumu 'o 'ayoka, aiti 'o isi tposi to amosi ci tposu, 'osnia engha 'o macocono tposu, mo acuhu na'no mou'no'na'o ho yupa mimi'usnu 'omo cono taucunu ci letuucocosu, ho na'na taunona'vu, at'inghi o'amocu ohe a'umta asansana, ohe ta'sokoeva hoci iepoepohu 'e na'vama hoci peismeknuyu, osi eyucufna to saikoya 'o cono taucunu ci letuucocosu ho yooho'u to yu'fafoinana ho poa pa'cohivineni, atavei no piyo ci feohu, moso i'vaho tomo yusno a'a'ausna ci hia ma'cohio.

ta maitan'e, i'o saikoya, mo yupa noh'unu 'o isi pa'cohivi ci seito ho o'te poa yupa tmalu to fhngau no ya'ei, a'vinano o'a mo yupa baito, moc'o alu titho to isi tposi to saiptuku ho yupa bochio no isi e'e, atavei ne mohcu siho siho yupa tmopsu to saiptuku ho tposi 'o hia yupepeahnguyu, ohecu taa'uzva to taucunu ci letuucocosu ho mio emzo 'o isi tpotposi ci matpotposu. ahoi ne mio ohecu taa'uzva ho miyo a'umtu emzo 'o hiasi mooyai tposu the saikoya, o'a moc'o boemi no yoifo ho yaa hicu no buekeematmohu cima mo a'umtu umnu hoci aavusvuta to cou 'e hia tmotmopsu.

D R T A J i
S F Y P G M
W P S H Z Y O
X H N W Q E
T W D K S R
A B L C J S O
G V H O K 9 6
B S H O N G B

17

D R T A J i
S F Y P G M
W P S H Z Y O
X H N W Q E
T W D K S R
A B L C J S O
G V H O K 9 6
B S H O N G B

e o a g l x w s f θ

i’o osi teai to saikoya ci hia tmotmopsu, ’osni mais’a puzu cimo hongaebo to hosa no cou cheloki

mohcu maita’e ahoi ausvusvutu tmopsu ho mo’engho to tposu ’o cou to ic’o, ohe cu poa yac’u to ngi’ing to cou cheloki ’o saikoya ohe fii to hoovi no “meoino ae’ae puga ci hioa”. to ’oyona tmopsu ’o saikoya. ’o **samuelu osuto** ci tentoosi no kilistokio. moso mayo tomo coni ci kikai no insacu, ’ucea teai ho poa bua cou no cheloki ’o seiso, hocu ahoi yuyafo ’omo bua cou cheloki ci sinvung, ho acuhu yaeza poa bua cou ’o sinvun no ’angmu, peela poa bocbochio to ma’maica ho ’to’tohungu ’o cou, acuhu meelu yuyoyafo ’o ohola o’te ta’cu’ha to cou ci a’ausna.

mioeno mainenu ’o saikoya? o’ a isi teovahi ’o lasi hia ’oha yusvi, at’inghi na’no tvaezoya no yaahioa to matpotposu no e’e to cou cheloki ho mimimiyo to mahohosa ho ma’cohio to bua cou, a’vinano ausuhca ta’to’tohungva ’o maito la hia tmotmasvutu, hia emuemum’u, ho poa umnu ci yaahioa i’o ma’o’yonatmopsu, ko’ko poa ausuhcu umnu ’ola h’oyunsova to cou.

yuesu ci ceonu ho yupakukuzo 'omo cono hmusku ci cou

ho isi aiti to sinvung 'o ma'a'angmu cimo i'mi ne yulopu ho noezuhi tan'e, ihe honga to cou ho o'a namo anouc'o mais'a khozen, nama micu mais'a himeo emoo tola yoni, hocu 'ucea poa noezuhi to isi yainca 'aokolahoma ci h'unasi ci hpuhpungu 'o saikoya ho i'o cou cheloki.

osi ta'to'tohungvae to saikoya nate la hia nananghinghia, ko'ko moso tmalu to 'angmu ho hafa noezuhi to hpuhpungu 'omo alu piyo no se'conza ci emoo no cou cheloki, at'inghi, miyo na'a eha botngonu 'omon'a nongaco ci cou to 'akenso, ho ito tenasi, khalolaina, ho ito chiaocuya. mo na'no kuici sohpoi 'o cou, o'a ihe ta'cu'ha, 'o mosola biteuyunu ci 'angmu ho yu'susuyumo, manci ihe o'te talua na ohola hia to'usni to cou tan'e ho poa atpata, ho tmopsu to tposu no "poa noezuhi to h'unasi ci hpuhpungu 'o macocou no 'inti'an" ho yaeza poepoe'oha 'o afu'u mav'ovo ci cou ho poteuyuna ne aokolahoma, i'omoso tmopsu to tposu no poa noezuhi 'o cou ci sootoo. ne mio, 'a i'oen 'angmu fuecu'za ci **si'aoto luosufu**, e'vonano o'a osi yainca no koyu si mo acuhu na'no kuici kuzo 'o cou, at'inghi o'amos'a ahtu o'te emzo na hia kuzo namo siyo tomo masku, o'a te'o nama tuocosi na hia umnu no mon'a cihi, os'o taa'uzva namo atva'esi kuzo no 'angmu fuecu'za, miyo na'a na'nohe umnu to cou.

'upena ho ihe asngucva tposi to sinvung to cou cheloki ho yu'hanga, at'inghi ohec'o 'ahuya titlo to heetai no 'angmu fuecu'za ho acuhu poa noezuhi to 1,600 kooli 'o hia covhi ci hpuhpungu no meoveana 'omo eimo no mav'ov'o ci macocou aulu.

West
Cherokee

east
Cherokee

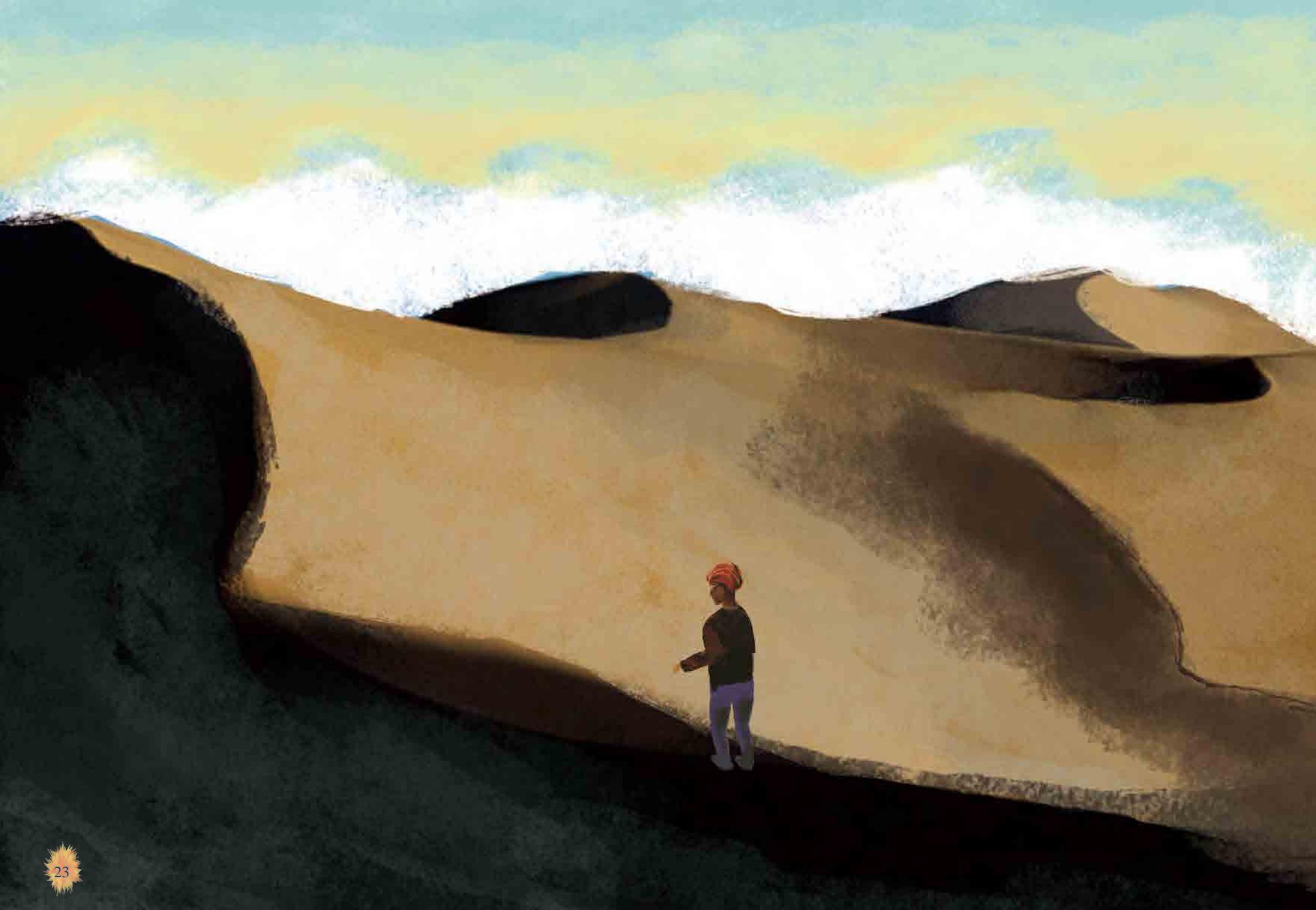

o'a ohe teomneni to 'angmu hoci mahafo no macucuma, mayʉʉʉʉ, ma'o'oanʉ hoci eno paceofʉ, 'upena homo soyʉʉʉʉ, kuici kuzo 'o isi mayoyoni, 'upena homo uk'a umnʉ ci 'eisei ho inaeno lepemos'os'o, o'a ohe ake'a cumasa to 'angmu füecʉ'za, hola maitonsoha, 'o cou chiaokoto, cou saimino, cou koliko, cou cikoso, cou cheloci, acʉha poa noezuhsua tomo h'unasi ci kuici hpʉhpʉngʉ. ta isi poa noezuhsua ci ceonu, 'o cou cikoso, mo alʉ pos-i-eimo ho posi nomʉ 'o moso mcoi, 'o cou cheloki moso posi sʉptʉ 'o moso mcoi, i'o mon'a iobohtʉ yaa nsoua ci cou, ohe yainca 'e ceonʉ noezuhsua, zou anana'o ceonu no opcoza to 'angmu füecʉ'a 'e cou aʉlʉ, zou anana'o "ceonu no esʉʉ".

petohʉʉ suç'ʉhʉ to te noezuhi ci hpʉhpʉngʉ, cu ehteuyunu 'o cheloki esmomhana ho cheloki meoveana, a'upu 'o moso auyu noezuhsua tan'e ci cono emoo to saikoya. at'inghi o'amoso tosvo yʉesʉ, nama moso cu yupa kukuzo 'omoc'o hmʉskʉ ci cou cheloki no esmomhana ho meoveana, teesmi no bitaicini ho teesma macucuma, alʉ 'enepio 'o moso mcoi no ehtothomʉ ci cou cheloki, a'upu 'o moso la ahoi tmopsʉ the sinvung no cou ho i'o oko no hahocngʉ to saikoya.

i'mi to hia congo 'o 'tohungʉ to saikoya homo mcoi 'o oko nosi haghocngʉ, hocu eyucufnu no nananghinghia eyucufnu no m'eac'ʉ no toehungu 'oyonatmopsʉ, asngʉcʉ yupa tʉʉsvʉsvʉtʉ, umnʉa honci tmuuteuyunu na 'tohungʉ tomo afu'u cono e'e ci cou cheloki. to ataveisi no piyo ci feohʉ, mohcu yupa mʉ'ho na 'tohungʉ tomo yusno h'unasi ci cou. mo boemi to ongko no "taayaezoi to cou meoveana cheloki" 'o saikoya ho tmopsʉ to esvʉta no toehungu 'oyonatmopsʉ, tiou to mo faeva uso ho no'upu ci cou, i'o saikoya, osi asngʉcvʉ itotonveni 'ola anana'va h'oyunsova to cou ahoi ne noana'o, toehungu tithe to ceoa no hpʉhpʉngʉ 'o afu'u cou, atva'esi umnʉ hoci nananghinghia 'o mav'ov'o ci cou. ho isi teongasi 'o hupa no cou, mo mais'a hoci teonghi no 'oanʉ 'o thi'cia, i'o a'umtʉ cou cheloki la mee'ofeihnihe tomo atva'esi umnʉ ci ceonʉ, 'upena hoci sonsulu.

at'inghi, o'amos'a acʉhʉ tmaa'uzo no hia ma'to'tohungʉ to saikoya 'o cou cheloki, mo'so aavaho ausuhcu poepoe'ohʉ to hpʉhpʉngʉ no cou 'omo i'mi ne yulopu ho noezuhsua tan'e ci ma'a'angmu, ausuhca peteo'usna tomo kuici hpʉhpʉngʉ 'o cou aʉlʉ, to ataveisi, ausuhcu yuyoyafo 'omo yupa kukuzo ho ehtoothomʉ ci a'a'ausna, i'emo maica, o'a na tesi av'oha to micu mameoi ci saikoya.

atavei no bitotonu

ne mohcu mameoi 'o saikoya, osi talui ho pano mosola na'no auyu i'mi ne chiacuya ho noezuhu to hpuhpungu ne oi'iana mosiko ci cou cheloki, osi yaeza talui ho pano ohcu noana'va payo'a cimo emameoi ci e'e no cou osi cu 'ucea i'eima namo maica ci cou, yaeza 'ucea elua na isi cu payo'a ci e'e, nenusi note meelua mooyai tposu no tela peela toehunga titha to afu'u cou.

asonu eni na tesia ataveiya miya ci ceonu

ne miyo, mohcu a'umtu mameoi 'o saikoya, moso fiho to yu'fafoinana ho nuthu e'ohu, moso eyangcu to ceonu, moso o'te mici avzo no 'oanu 'o saikoya, osi poa ea ceonu 'o yu'fafoinana, teongasneni tomo masku uesto no hie ci 'oanu, ho poa yonto mo keolo ci feongo ho mooteo. at'inghi ne mohcu e'ohu 'o yu'fafoinana, ac'uhu no yuovei, mo alu maitoteuhu 'o hie, ihe e'venana elua 'omo noeuzhz ne mosiko ci cou, at'inghi ne mohcu yuovei to feongo, o'ana ohe elua 'o saikoya, mo mito ceono emo'usnu to oi'iana 'omo piyo ci yu'fafoinana ho i'eima, ohe cu teolui 'o mameoi homo aupopoha'o ho emo'usnu maica. 'ia ma moso e'ohu no auyusi no oepunga na 'oanusi, ohe abohta fi'fiei no 'oanu no cou to ceonu ci osi mia, ko'ko mo meelua coeconu ac'uhu maitan'e.

moso atavei suc'uhu ne mosiko 'o saikoya, osi elua namo hmuskci cou, at'inghi o'ana osi elua namo na'no emameoi ci mae e'e no cou, o'aosi h'unano e'vo'hi namo yone mosiko ci hmuskci cou ho i'vaha poa yuovei maine'e to hupa ne amelika. ne micu mito ceonu ho mici yuovei to osi i'mizi, tec'u'so tomvoevohu 'o hiasicu mameoi, o'anamoso suc'uhu to emoosi mohcu mcoi to ceonu, ohe efo'a to hpuhpungu ne mosiko.

i'o saikoya, osi teai 'o matpotposu no cou cheloki, yaeza poa meelu ya'ei 'o ehungu poa meelu tmotmopsu 'o cou ho tposi 'o ehohanva no cou, ho meelu ausvusvutu to mau'to'tohungu tomo noezuhu tan'e ci ma'a'angmu, meelu boemi to tposu ho su'upu to 'angmu ho touvusvutu, osi ec'uchi 'o umnu ci hia ma'to'tohungu to cou cheloki, 'ai'omoeno kaebu nananghinghia, kaebu to'to'usnu, himngonghi, ho i'o bitotonu yaahioai.

cu ya'ei 'o "ehungu" no cou cheloki, i'o isi psue'una yaica, zou nananghinghia, o'as'a suyumo, zou himngonghi, o'as'a ti'eingi, zou kokaebu nouteuyunu, o'as'a yupukukuzo, zou akokoe'i, o'as'a yupapootfungu.

[iho isi tposi ta 'eigo 'o ehungu ho saiptuku, la aepoha yainca "leaf" ko'koeno "meelu ya'ei ci ehungu" isi e'usna to isi cu tposi ci saiptuku maitan'e.]

中文原稿 (Yedda Palemeq 編著)

第 1 頁

編譯的話

這是一個原住民的故事，也是一個原住民族的故事。

聯合國估計，全世界有3億7,000萬名原住民，約佔世界人口6%，分布在72個國家，至少包含5,000多種民族。原住民族多數依賴口述、歌謠、編織、皮雕或壁畫傳遞知識與記錄歷史，而沒有文字及讀寫的傳統。

這位原住民生活在距今兩百多年前的美洲大陸。他靠自己的力量改寫歷史，突破「原住民族沒有文字及讀寫傳統」的說法，讓自己的民族和歐洲移民平起平坐。

現在，美國加州最高的紅杉木及1890年設立的國家森林公園以他為名，國會圖書館放過他的半身雕像，美國郵政總局在1980年出了一張價值19分的郵票，上面是他的肖像。甚至西非賴比瑞亞曼德族的瓦伊語書寫符號也受他影響，更何況是鄰近的克里族語呢？

他到底是誰？

第 2 頁

1765~1770 年 在田納西州出生

1790 年 隨母親搬到喬治亞州，學習製造銀器的技術

1800 年 母親過世

1809 年 開始研究

1812-1814 年 從軍打戰

1815 年 成家生子

1819 年 西遷到阿拉巴馬州

1821 年 研究完成

1822 年 攜女前往阿肯色州

1824 年 獲頒成就勳章

1828 年 第一份民族報紙出刊

1829 年 西遷至奧克拉荷馬州

1830 年 美國總統簽署《印地安人遷移法案》

1838-1839 年 眼淚之路及族人內鬥

1840 年 協助成立聯合政府

1842 年 前往墨西哥尋找失散的族人及傳說中的語言

1843 年 逝於墨西哥，享年近 80 歲

他是塞闍雅，印地安東切羅基族人，讓我們繼續看下去

第 4 頁

會說話的葉子 各族共存的美洲大陸

西元 1770 年代，現今美國東岸的印地安民族對一百多年前就從歐洲航海到美洲的白人移民一點都不陌生，尤其在東南部五大族—奇克索、切羅基、喬克托、克里克及塞米諾爾一眼裡，這些移民原來像是家裡的客人。

印地安民族一向有相互尊重及與鄰友好的傳統，不論對方是另一支印地安民族或英國人、法國人、西班牙人，友善及分享的原則都一樣。土地是神的禮物，人只是管理者，為了使各民族和平共存，在必要的情況下，分享土地也成為不得不的選項。

因此，五大族和歐洲移民共同在美洲大陸生活。他們遷到印地安領域，觀察歐洲移民的社會、經濟、政治、信仰，接觸宣教士辦的學校教育。族人一邊說族語，維持傳統漁獵生活，一邊學習英語，和歐洲移民交易或通婚。合則安，不合則戰，彼此的關係總是隨情勢而變化多端。

這是塞闍雅出生的年代。他的族群切羅基族以密西西比河為界，分為東切羅基族及西切羅基族，由於分隔久遠，即使語言相同，也已發展出各自的領導系統及生活型態。英國人估計，東切羅基族的人口大約 1 萬 6,000 人。

第 6 頁

出身及靈感的來源

塞闍雅出生的東切羅基族部落就在現今美國田納西州裡，他的英文姓名是喬治蓋斯，切羅基族名是塞闍雅。父親是切羅基族及歐洲移民的混血，名叫丹尼爾•蓋斯，母親則是純切羅基族人，名叫烏特赫。塞闍雅的父親很早就離家出走，完全是母親烏特赫撫養他們。她用工具及武器和族人交換動物毛皮，再將動物毛皮轉賣給歐洲移民，由於都是搶手貨，生意還算不錯。

小時候，塞闍雅在族人眼中有點無趣，怪怪的，老是想些有的沒的。因為一場打獵意外，導致他一隻腳受傷，膝蓋腫脹不消，從此跛腳，走路一拐一拐的，也就無法和其他小朋友一起玩。於是，當母親在家的時候，他就陪著做生意；當母親外出時，他則幫忙顧家。他生性害羞，話說得不多，好奇心及冒險的念頭卻是一點也不少。

塞闍雅約二十歲的時候，母親帶著他們往南搬到喬治亞州生活，他在那裡開始學習製作銀器的技術。不久後，母親過世，塞闍雅靠著他的藝術天分，製作精美的銀盤、珠寶及花瓶，十分受到歐洲移民顧客的喜愛。客人鼓勵塞闍雅像其他藝術家一樣在自己的銀器作品上簽名，塞闍雅很想，可是他不知道怎麼簽？

第 8 頁

他從小就和母親說切羅基語，從來沒有上過學，也沒有人教他怎麼寫切羅基語。雖然他有四分之一歐洲血統，最後也學會在自己的銀器上簽下英文姓名喬治•蓋斯，但是他常想，如果有一天他簽的是塞闊雅，那會有多好？！他興沖沖地和朋友分享這個念頭，朋友卻澆了他一大盆冷水，叫他不要胡思亂想，打消念頭。那是不可能的。印地安人哪會寫字呢？

可是，塞闊雅忘不了。

他從小就看著母親和歐洲移民交易，也看著族人的土地漸漸被移民佔去，以前打敗其他印地安民族的部落勇士多驍勇善戰，現在根本敵不過移民者的槍炮火藥。塞闊雅心想，這些移民肯定有他們過人之處，尤其是那項會使「樹葉」說話的技巧，一張張黃紙就可以傳達訊息及知識。他想要學起來，也想要族人學起來。他心想：「這樣一來，我們也可以和這些白人平起平坐了！」

塞闊雅還沒來得及仔細研究，北方就響起戰爭的號角。為了土地，克里族和英國聯軍對抗切羅基族和美國聯軍，塞闊雅被徵召擔任偵查兵。在這段日子裡，他不斷看見長官用「一片片樹葉」傳送秘密軍令，也看著同袍捧著「一片片樹葉」讀著念著，就像和它們對話，於是更加確定自己內心的想法。他巴不得戰爭立刻結束，回家繼續研究實驗。終於，一年多後，切羅基族和美國聯軍打敗了克里族和英國聯軍，這場戰爭就此結束。

第 10 頁

引起懷疑恐慌的研究

戰後，回到喬治亞州的塞闊雅已到了應該成家的年紀，他和莎莉•沃特斯結婚，養育剛出生的女兒阿優卡。除了照顧家庭以外，塞闊雅幾乎日日夜夜都和自己的想法及研究為伍。

一開始，他仔細聽族人說話，每聽到一個切羅基語單字，就在樹皮上畫一個符號，很快就累積了上千塊充滿符號的樹皮。「這樣行不通吧？」他心裡想，還有那麼多字要畫，腳邊的樹皮卻已經堆到沒有地方可放，不僅不實用，連他自己都記不住。他得想另一個辦法才行。

然而，部落耆老及族人都被他的投入嚇到，開始出現許多嘲弄、批評及揣測。大家謠傳他精神異常已經生病，否則就是中了敵族的巫術，在召喚黑色魔法要害整個部落。當時，歐洲移民人數也越來越多，剛打勝戰的美國政府要求東切羅基族往西遷到阿肯色州，把東部讓給白人移民居住。塞闊雅一開始不願意，但以為和為貴及土地也可分享的價值觀，讓他和部分族人最後同意了這個要求。他們利用兩年的時間搬到隔壁的阿拉巴馬州。不肯搬遷，堅持留在喬治亞州的族人則認為塞闊雅搬家就代表他和歐洲移民一個鼻孔出氣，搞不好他才是這些白人的走狗，在樹皮上東畫西畫的，就是要欺負自己人。各種不諒解、攻擊的言論於是紛紛出籠，漫天飛舞。

第 12 頁

這些八卦及閒言閒語終於讓妻子莎莉受不了。她害怕自己的丈夫瘋了，一氣之下便把塞闊雅畫滿符號的樹皮一把把地往大火裡。看著多年的心血付之一炬，塞闊雅非常失望沮喪，只有小女兒阿優卡陪在身邊。他默默不語，隔天便騎馬，帶著女兒離家出走，一路沿著阿肯色河北上，準備前往阿肯色州，和西切羅基族一起生活。

第 14 頁

原來，塞闊雅腦中已經有了研究成果！

一改之前的做法，塞闊雅以音節為單位拆解每個切羅基語單字，然後替每個音節製造一個符號，有些符號是從英文借來的，有些則是他自己研發。最後總共整理出 86 個切羅基語音節符號。旅途中，他教阿優卡記這些音節符號。很快地，阿優卡不僅記下了符號，也能拼出或念出父親給她的切羅基語單字。他們父女手上的樹皮都已經說出話來了！這個方法成功了！

塞闊雅滿心歡喜帶著阿優卡一路奔向阿肯色州，希望西切羅基族能接受他的發明。

沒想到，那裡的族人一聽，還是不敢相信他，以為他胡言亂語。族人把父女倆帶到鎮長喬治•羅瑞面前，鎮長於是派一些耆老及勇士組成真相調查委員會，若判定塞闊雅在搞巫術，馬上執行唯一死刑。

第 16 頁

為了證明自己的研究，塞闊雅為真相調查委員會做了兩次示範。第一次，他讓女兒阿優卡留在門外，請委員念幾個切羅基語字，他在樹皮上寫下這些字後，便走出去，換女兒進來。阿優卡一進來，看著爸爸寫的字，輕輕鬆鬆地就唸出這些單字，委員們個個面面相覷，覺得很神奇，卻還是不敢下判斷，擔心這是父女之間的把戲。於是，塞闊雅請委員選定一些年輕人當他的學生，讓他訓練，幾個月後他們再做第二次示範。

這一次，塞闊雅和他的學生們分別站在不同的地方，聽不到彼此說話，也看不到彼此，完全只能靠書信往返，溝通訊息。往返數回之後，在場的真相調查委員會及族人確認他們溝通的訊息，從此信任塞闊雅的發明是真的，既不是怪力亂神，也不是巫術或黑色魔法，而是族人都可以學習的技能。

第 18 頁

塞闊雅的音節符號系統就像火一樣延燒整個切羅基族。

很快的，族人開始學習讀寫；塞闊雅被選為西切羅基族民族議會議員；議會也頒給他一個成就獎章；基督教宣教士撒母耳·沃斯特訂做一台印刷機，準備翻譯出版切羅基語的《聖經》；第一份切羅基民族報《切羅基鳳凰報》發刊；族人甚至翻譯歐洲移民的報紙，讓部落取得最新訊息及知識。許多大家以前認為不可能的事情都在發生。

塞闊雅呢？他不改寡言的性格，全心投入切羅基語書寫符號旅行教學，也開始轉向思考數學數字、農業技術、政府功能，為族群的未來努力。

第 20 頁

眼淚之路及民族內鬥

從歐洲移民的報紙中，他們發現這些移民已經不再是家裡的客人。他們反客為主，要求塞闊雅及西切羅基族人再遷到西邊的奧克拉荷馬州。

塞闊雅堅守以和為貴的原則，和家人及上百戶切羅基族人一起西遷。不過，仍有不少族人留在阿肯色州，甚至留在更東邊的田納西州、北卡羅來納州及喬治亞州。他們心中氣憤，不解為什麼幾年前一起打戰的盟友，竟然不顧他們的貢獻，簽署《印地安人遷移法案》，又逼他們和其他四族搬遷到奧克拉荷馬州。簽署法案的白人總統西奧多·羅斯福說，他雖然不認為好印地安人就是死印地安人，但是八九不離十啦，他也不會多問第十位人品如何，因為最粗野的鄉下人也比印地安人文明多了。

儘管切羅基民族報不斷呼籲，東南部五大族還是被軍方強制送上超過 1,600 公里的西遷之路。

第 22 頁

不准多帶家當、衣服、食物或毯子；不管氣候環境多麼嚴峻，更不管衛生及醫療是否完備，每隔一年，喬克托族、塞米諾爾族、克里克族、奇克索族、切羅基族就分別上路。在這條路上，奇克索失去 5,000 到 6,000 位族人，切羅基族失去 4,000 條人命。對倖存的族人來說，這條西遷之路簡直就是種族屠殺，那是一條真實的『眼淚之路』。

好不容易抵達路的另一端，東切羅基族和西切羅基族團圓，其中包括最早遷過去的塞闊雅一家人。然而，眼淚卻沒有停止。東西兩群反而開始陷入政治惡鬥，爭奪權力及資源。幾名切羅基族人在這場內鬥中喪生，包括民族報第一位主編以及塞闊雅的兒子。

塞闊雅抱著喪子之痛，呼籲和平，呼籲成立聯合政府，不斷協商，希望講同一種語言的切羅基族人可以團結。幾個月後，兩方達成協議。塞闊雅以「西切羅基族領袖」的名義簽署聯合政府法案，要求接受新移民，原諒內鬥期間的傷害。塞闊雅堅持切羅基的傳統價值觀，大自然及土地為所有族群共享，族群和諧才是最大的善。放棄領域就像施捨食物給窮人，真正的切羅基人會願意為了最大的善而吃虧。

當然，不是所有切羅基族人都接受塞闊雅的價值觀。畢竟，歐洲移民總是得寸進尺，一步步把族人逼向更小的角落。未來，在內在外的抗爭對立漸漸浮現。這些也都已經不是年邁的塞闊雅可以控制的了。

第 24 頁

最後的冒險

在他晚年的時候，塞闊雅聽說有一群切羅基族人很早就從喬治亞州南遷到墨西哥，也聽說有一個失傳已久的古老語言。他希望找到這些族人，也希望發現失傳的語言，也許可以研發出適用所有印地安民族的書寫符號。

那將是他生命中最後一段旅程。

當時，塞闊雅年紀已經很大。他和一些年輕人一起出發，途中不小心迷了路。為了不斷糧，塞闊雅讓年輕夥伴去找路，留給他約十二天的存糧，讓他在一個乾燥的洞穴中等待。不料，年輕夥伴們一走，來回就是三個禮拜，雖然找到定居在墨西哥的族人，回到洞穴之後卻已經找不到塞闊雅。幾位年輕人沿著往南的路線搜尋，終於看到老人家用年邁的步伐慢慢的往前走。原來塞闊雅在斷糧前就離開洞穴，所幸路上都有遇到居民接濟，才能走到現在。

第 26 頁

塞闊雅最後抵達墨西哥，找到了族人，但是沒有找到傳說中的古老語言，也沒能說動住在墨西哥的族人隨他回到美國居住。就在回程的途中，年近八十的老人家就此辭世，他被葬在墨西哥。

塞闊雅創造切羅基族書寫符號，讓族人也可以使「樹葉」開始說話。族人記錄傳述自己的歷史，學習歐洲移民的知識，同以具有書寫傳統的民族自稱，和移民平起平坐溝通談判。他活出了印地安切羅基民族的基本價值觀，那就是熱愛和平、分享、關懷及冒險。

切羅基族的「樹葉」說話了，而它傳遞訊息的是和平，不是侵略；是分享，不是佔有；是共存，不是對立；是尊重，而不是歧視。

meelu ya'ei ci ehungu

會說話的葉子

執行單位：原住民族語言研究發展中心

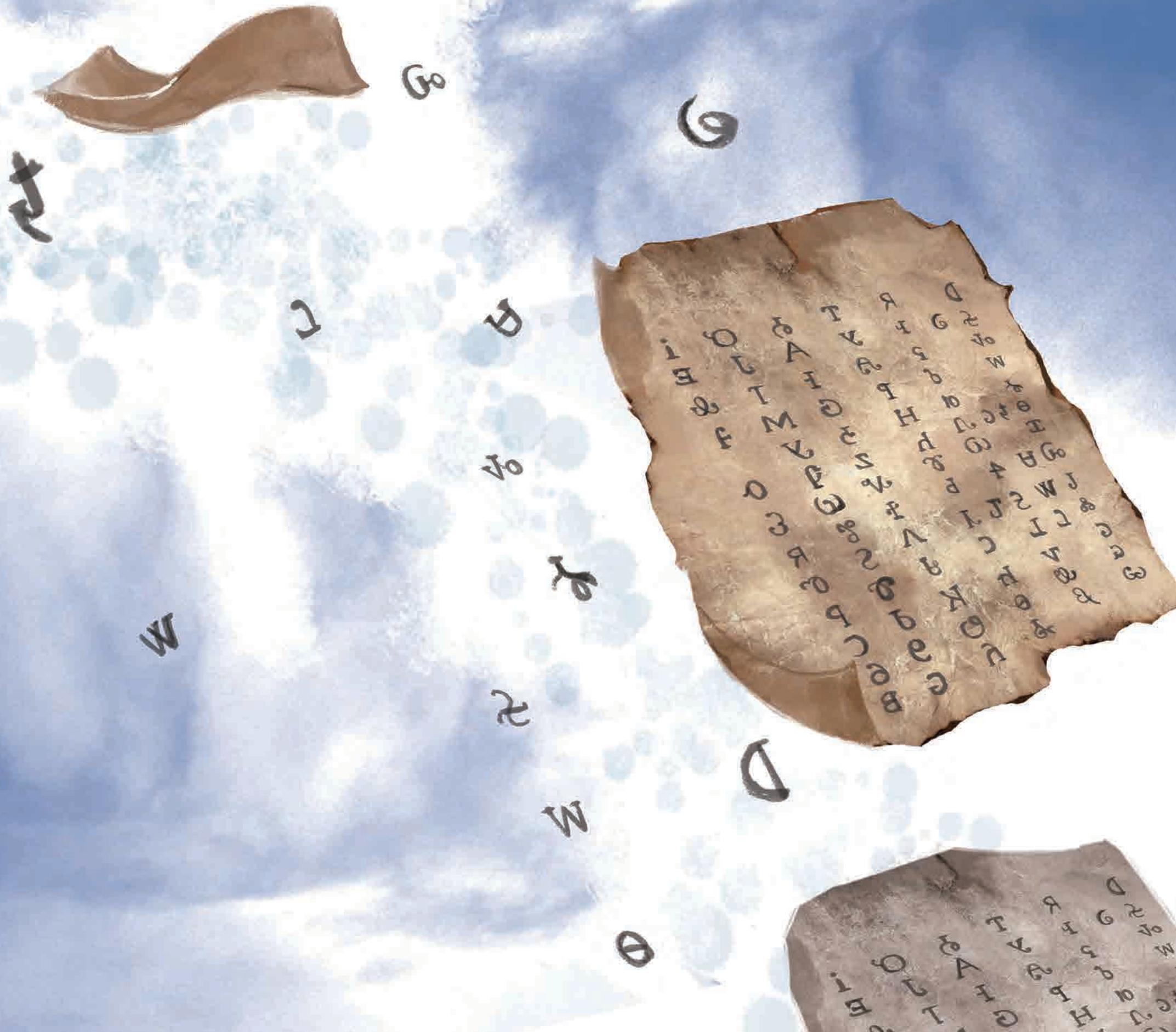
總編輯：Yedda Palemeq 執行長

族語翻譯：汪朝麗（鄒語）老師

美術編輯：李齊軒 繪圖師

責任編輯：A'do moco' 研究助理

原住民族委員會版權所有 © 2016

D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

1
2
3
4
5
6
7
8
9
0
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z